

RADAR

El reconeixement dels drets de les persones s'adreça a establir parcel·les de llibertat cada cop més grans per als subjectes i no és estrany que també sigui així en el món sanitari. Els drets dels pacients són l'eix de les relacions assistencials i les cartes dels drets dels pacients s'han consolidat com a eines imprescindibles.

Autonomia i drets humans, també en sanitat

MARIA CASADO

Directora de l'Observatori de Bioètica i Dret i del màster de bioètica i dret. Universitat de Barcelona

Quan fa dos-cents anys de la mort de Kant, el reconeixement de l'autonomia de les persones s'estén a nous camps. Ara s'endinsa en el terreny de la sanitat i comporta importants canvis en un context en què la despersonalització i la massificació han contribuït al deteriorament d'un model tradicionalment regit pel principi de beneficència. Naturalment, el moviment en favor de l'autonomia de les persones és quelcom que transcendeix en món de la sanitat: es constitueix en el rumb general civilitzador i és el senyal de maduresa de persones i societats. De l'heteronomia a l'autonomia.

Necessàriament és així en el terreny de l'ètica, però també en el del dret i la política. El dret al vot, la llibertat de residència, de pensament i d'expressió, d'elecció de parella... El reconeixement dels drets de les persones s'adreça a establir parcel·les de llibertat cada cop més grans per als subjectes i no és estrany que també sigui així en el món sanitari.

L'ordenació cap a l'autonomia dels pacients i la reivindicació d'una sanitat equitativa per a tots els ciutadans constitueixen els punts sobre els quals s'han alçat els grans canvis de la sanitat. Alhora, l'aplicació de la biotecnologia –i el consegüent auge de les ciències biomèdiques– ha donat pas a transformacions importants que han qüestionat els objectius usals de la medicina. Tradicionalment l'escolàstica es referia a la "finalitat de les coses" per valorar l'actuació d'institucions –com per exemple la universitat, els hospitals o, d'una manera més general, l'ensenyament o la medicina–; per una vegada no estaria de més seguir el seu mètode i valorar l'activitat sanitària en funció de la

seua adequació a l'assoliment dels seus objectius. Es tractaria d'utilitzar la doble consideració de principis i de finalitats, acceptant com a principis els drets humans i utilitzant els objectius de la medicina i el concepte de salut com a eina de valoració, des d'un punt de vista finalístic.

La finalitat més notòria de la medicina és la de salvar vides. No obstant això, la biomedicina pot avui dilatar la vida en circumstàncies que qüestionen si és desitjable allargar la vida

Els drets dels pacients han de ser l'eix de les relacions assistencials

a qualsevol preu. Una altra de les finalitats característiques de l'activitat mèdica és promocionar i mantenir la salut, però els seus límits també han de ser revisats perquè la demanda sanitària creix sense límits i la salut sempre és susceptible de millora.

Tampoc el clàssic objectiu de calmar el dolor i el patiment roman incòmode, perquè l'èmfasi en el tractament de les malalties psíquiques i el paper dels fàrmacs en la felicitat plantegen dilemes ètics, econòmics i polítics. Es tracta, doncs, de qüestions que afecten el principi d'autonomia i el binomi beneficència-no maleficència i en què la justícia es configura com a rerefons del debat.

Per altra banda, la generalització de la definició de salut de l'Organització Mundial de la Salut ha donat pas a transformacions importants en l'en-

torn sanitari. Si reconeixem com a salut "l'estat de complet benestar físic, psíquic i social", la conseqüència immediata és que sigui precisament el subjecte qui estableixi quina és la seva salut. L'abast d'aquest canvi de plantejament encara no s'ha acabat de manifestar, però la primera de totes les conseqüències –la més evident i la més revolucionària en el món sanitari– ha estat desplaçar el centre de decisió del metge al pacient: de la beneficència a l'autonomia.

Si bé s'ha d'advertir que l'autonomia de les relacions sanitàries és lluny d'haver-se consolidat, l'anàlisi i l'atenció als aspectes bioètics en l'actuació diària genera hàbits de bona praxi i consens sobre els valors que s'han de promoure i respectar. Sobre aquest context, els drets humans es constitueixen en el primer criteri inspirador de qualsevol normativa, tant jurídica com ètica, perquè propicien el respecte a la llibertat, a la igualtat i a la dignitat dels éssers humans.

Per això, el criteri ètico-jurídic pidió és anar al marc que proporcionen, que ha evolucionat al llarg de la història de manera que el seu contingut s'ha anat ampliant pas a pas. Així, és obvi que les noves possibilitats de violació dels drets humans requereixen que les declaracions de caràcter general siguin completades a través de convenis i regulacions específics com el Conveni per a la Protecció dels Drets Humans i de la Dignitat de l'Ésser Humà respecte a les Aplicacions de la Biologia i la Medicina, propiciat pel Consell d'Europa i vigent al nostre país, i la Declaració Universal sobre el Genoma Humà, elaborat sota els auspicis de la UNESCO.

Els drets dels pacients són l'eix de les relacions assistencials i les cartes de drets dels pacients i usuaris s'han consolidat com a eines per garantir el respecte a l'autonomia i llibertat del pacient, a la intimitat i la confidencialitat, la protecció en investigació i el correcte funcionament dels serveis assistencials.

És de la més gran importància el dret a ser informat i a escollir entre les diferents opcions disponibles, o consentiment informat.

La tendència general s'adreça cap a la més gran acceptació dels efectes de l'autonomia. Això és el que passa amb l'admissió de decisions prèvies i la presa en consideració de la voluntat dels menors, segons el grau de maduresa. Així es reconeix en els textos normatius més recents, com la llei sobre els drets d'informació i autonomia del pacient i documentació clínica, i en la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea.

En els últims temps s'està consolidant un canvi cultural important: des dels pilars de la llibertat i la responsabilitat s'orienta a assegurar el més gran respecte a la dignitat de les persones. Certament, hi ha transformacions en el món de la sanitat de les quals encara no s'ha pres plena consciència.

L'acupuntura millora el tractament del mal de cap i la migranya

Redacció

LONDRES

L'acupuntura és un tractament útil i rendible, des del punt de vista de cost i efectivitat, per als pacients afectats de mal de cap crònic i migranya, segons un estudi publicat aquesta setmana a la revista especialitzada *British Medical Journal*. El treball ha estat dirigit per experts del Memorial Sloan-Kettering Cancer Center de Nova York i suposa una de les investigacions més àmplies sobre l'efectivitat d'aquesta pràctica de la medicina tradicional xinesa.

"Les persones que se sotmeten a sessions d'acupuntura tenen menys mals de cap, menys forts i fan servir menys recursos de la medicina convencional que la resta de la població", segons ha explicat el doctor Andrew Vickers, del Memorial Sloan-Kettering.

Una part de l'estudi ha consistit a comparar un grup de pacients que van ser tractats amb acupun-

Un estudi amb pacients britànics mostra que la medicina tradicional xinesa complementa la medicina occidental

tura i medicina convencional occidental amb un altre grup de persones que només eren tractades amb medicina convencional. Els pacients que es trobaven al grup amb acupuntura van ser sotmesos a 12 sessions d'aquest tipus de teràpia amb aplicació d'agulles durant tres mesos.

En total, la investigació va fer el seguiment de 401 pacients d'Anglaterra i Galles que estaven afectats per mal de cap crònic i migranya. Durant les primeres setmanes, els especialistes no van poder detectar grans diferències entre els dos grups de pacients, però al final dels 12 mesos que va durar l'estudi es van demostrar canvis substancials.

Així, els pacients que van ser sotmesos a acupuntura havien tingut, com a mitjana, 22 dies menys de mal de cap, havien fet servir un 15% menys de medicaments i havien fet un 25% menys de visites al metge de capçalera o l'especialista que el grup tractat exclusivament amb medicina convencional.